

2023-08-24

Dnr: S2023/00244
Socialdepartementet
Enheten för socialtjänst och
funktionshinderspolitik

En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70)

Sammanfattande kommentarer

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en statlig stiftelse med uppdrag att utveckla och stödja metod- och kunskapsutveckling med syfte att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta situationer. Vår verksamhet vänder sig till praktiker, forskare och beslutsfattare. Vårt arbete utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) och fokuserar på att öka kompetensen hos professionella som möter barn genom att utveckla och sprida kunskap från forskning och praktik. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har våld mot barn som ett av sina prioriterade fokusområden och har under många år bedrivit både forskning och arbetat med metodutveckling gällande våld mot barn i Sverige.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har skickat in en rapport till Barnrättskommittén utifrån sina erfarenheter och expertis på området våld mot barn där det tydligt framgår att Stiftelsen ser ett behov av en samlad nationell strategi, handlingsplan med konkreta lagförändringar. I mars i år fick Sverige nya rekommendationer från Barnrättskommittén kring våld mot barn som går i linje med Stiftelsen Allmänna Barnhusets rapport till Barnrättskommittén för att förebygga och bekämpa våld mot barn.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har arbetat för att Sverige ska ha en nationell strategi rörande våld mot barn och välkomnar därför utredningen *En uppväxt fri från våld* med syftet att ge förslag till en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser utredningen som en långsiktig strategi där de kortsiktiga målen framåt behöver ha indikatorer med tillhörande uppdaterade handlingsplaner.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset vill särskilt lyfta utredningens ambition att anta ett barnrättsperspektiv genom samarbete med flera organisationer som på ett enastående sätt möjliggjort att barn och unga fått möjlighet att bidra med sina erfarenheter och förslag på vad en nationell strategi bör innehålla.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar flera av utredningens förslag, de prioriterade insatsområden som lyfts är relevanta däremot ser inte Stiftelsen Allmänna Barnhuset att de förslag som läggs är tillräckliga för att åtgärda de missförhållanden som råder dag. Stiftelsen Allmänna Barnhuset noterar att mycket av förslagen rör den övergripande organisationsstrukturen av det förebyggande arbetet mot våld mot barn och mindre om konkreta

förslag. En överblick av förslagen handlar om hur nationella myndigheter ska organiseras. Utredningen lyfter i 14.6.1 att 27 myndigheter ska åläggas särskilda uppdrag att bidra i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att civilsamhällets roll inte lyfts tillräckligt tydligt i den föreslagna strategin, vilket framgår i utredningens förslag avseende övergripande ansvar och roller, 14.4.4. Framåt är det av största vikt att civilsamhället får en tydligare roll med väsentliga resurser. Civilsamhällets organisationer är betydelsefulla med sin kompetens och erfarenhet. Strategins övergripande mål med de fem målen kan förverkligas men då krävs samverkan och samordning av dessa uppdrag mellan alla aktörer. Först då blir det ett effektivt och praktiskt arbete i samtliga verksamheter mot målet att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets har valt att kommentera de delar av utredningen där vi är av en annan uppfattning eller där vi ser behov av att problematisera kring förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker flera förslag men några av förslagen avstyrker vi. Vi tillstryker även delvis några förslag och vi lämnar dessutom nya kompletterande och alternativa förslag.

Cecilia Sjölander, generalsekreterare Stiftelsen Allmänna Barnhuset, har biträtt som expert till utredningen en uppväxt fri från våld samt lämnat in två särskilda yttranden gällande utredningen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställer sig bakom det särskilda yttrande som Carl Göran Svedin, Carolina Överlien och Cecilia Sjölander lämnat till utredningen (SOU 2022:70, sid 953 – 966) *Nationella kartläggningar om våld mot barn och sexuella övergrepp*, se vidare 15.5.2. Vilket innebär att Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att Stiftelsen Allmänna Barnhuset fortsatt ska vara ansvariga för att genomföra tre nationella prevalensstudier, två kring våld mot barn (elevstudie och föräldrastudie) och en kring sexuell exploatering och sexuella övergrepp och

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställer sig bakom det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU2022:70, sid 967–974). Se vidare punkt 15.4. Vilket innebär att Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att Barnhusets roll i att säkerställa en uppväxt fri från våld stärks genom att:

- ett lagstiftat krav på tillgång till Barnhus av god kvalitet över hela landet införs.
- en statlig utredning tillsätts för att ta fram en ny lagstiftning för Sveriges Barnhus samt kriterier för landets Barnhus
- en statlig utredning som ser över sekretess och möjlighet till gemensam dokumentation i Barnhus tillsätts.
- modellen Det fjärde rummet och slutsatserna från projektet tas till vara i utarbetandet av nya kriterier för landets Barnhus.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset saknar konkreta förslag i En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) som kan åtgärda de problem som finns idag när det gäller tvister om vårdnad, boende och umgänge och våld. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att rådande lagstiftning inte tydligt anger att det ska råda en presumtion för att inget umgänge ska utdömas med en förälder som mördat en familjemedlem, utövat allvarligt våld mot barnet eller en

familjemedlem samt i situationer där ett barn tvingas gömma sig på grund av att en förälder varit våldsam mot barnet eller en annan familjemedlem. Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att:

- socialnämnden ska kunna bistå barn med umgängesstöd som en frivillig insats även när inget umgänge beslutats av rätten. Sådant umgänge ska enbart ske när det kan genomföras utan risk för barnet och andra familjemedlemmar.
- lagstiftningen tydligt specificerar att det vid bedömningen av vad som är barnets bästa ska fästas särskild vikt vid barnets rätt till en uppväxt fri från alla former av våld och en trygg vardag.
- det behöver finnas en möjlighet att barn även får tillgång till ett eget juridiskt biträde i svåra tvister om vårdnad, boende och umgänge.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det är av stor vikt att barns våldsutsatthet synliggörs och att ett medvetet arbete sker i syfte att förebygga våldsutsatthet samt erbjuda rätt stöd och behandling. Barns rättigheter utifrån Barnkonventionen och att barn blir lyssnade till utifrån deras egna upplevelser av våld, dess konsekvenser och det stöd eller den behandling de fått eller hade önskat är en förutsättning för att denna strategi ska bli till barnets bästa. Det kräver så som utredningen lyfter fram en medveten strategi för detta arbete och att barnet och dess sammanhang finns i fokus för att undvika stuprör och att barn och anhöriga bollas mellan olika verksamheter, eller inte uppmärksammas i tid.

FN:s barnrättskommitté har i sina rekommendationer till Sverige år 2015 och år 2023 uttryckt allvarlig oro över bland annat användningen av remmar eller bälten och av avskiljning. Kommittén rekommenderade Sverige att vidta åtgärder för att förbjuda avskiljning och bältning på institutioner. Mot bakgrund av Barnrättskommitténs rekommendationer och de rapporter, granskningar och utlåtanden som på senare år pekat på allvarligt våld mot barn placerade på institution anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att utredningen borde ha lagt fram ett skarpt förslag om att förbjuda användning av avskiljning och bältning på institution.

Utredningen En uppväxt fri från våld En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) är en omfattande publikation, vilket kan vara en utmaning att läsa för många yrkesverksamma som ofta är tidspressade i sin vardag. Som ett led i Stiftelsen Allmänna Barnhusets kunskapsspridande uppdrag väljer vi att inte endast kommentera de förslag och bedömningar som vi har åsikter kring, utan tar med utredningens samtliga förslag i detta remissvar.

Kommentarer på utredningens förslag

1.1 Förslag till lag med vissa bestämmelser om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn

Förslag: I utredningen lämnas förslag till lag om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Bestämmelserna i lagen syftar till att säkerställa att kommuner, utifrån ett kunskapsbaserat underlag, kontinuerligt tar ställning till behovet av åtgärder i kommunen för att säkerställa att varje barn som är, eller riskerar att bli, utsatt för våld får sina rättigheter tillgodosedda i enlighet med lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Varje kommun ska göra en kartläggning och en analys som ska sammanställas i en lägesbild, kommuner ska även ta fram en åtgärdsplan på området.

I framtagandet av lägesbild och åtgärdsplan ska barns synpunkter inhämtas och beaktas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget som även ligger i linje med Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser emellertid att det av författningskommentarerna bör framgå att hänsyn ska tas till skillnaderna i förutsättningar mellan små och stora kommuner i förhållande till implementering och genomförande, se vidare under punkt 14.8.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker även förslaget om att barns synpunkter ska inhämtas och beaktas i framtagandet av lägesbild och åtgärdsplan. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser emellertid att det behövs tydligare skrivningar kring hur barns synpunkter ska inhämtas och beaktas för att säkerställa att så sker samt för att säkerställa att grupper av barn som av utredningen identifierats som svåra att nå också tillfrågas, se vidare under punkt 14.8.2.

1.2 Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Förslag: I utredningen lämnas förslag om ändring i 6 § polislagen (1984:387) om att Polismyndigheten tillsammans med Åklagarmyndigheten ska samverka med kommun och region i syfte att uppfylla kraven i 17 § förundersökningskungörelsen (1947:948) avseende barn som misstänks ha utsatts för våld. Samverkan ska även bidra till att barnets behov av insatser från socialtjänsten och hälso- och sjukvården identifieras och tillgodoses.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget i så måtto att det syftar till att utöka samverkan mellan olika myndigheter, kommuner och regioner vilket i sig är positivt. För oss är det emellertid helt nödvändigt att Barnahus skrivs in i lagen. Barnahus är den tydligaste och för barnets rätt till skydd och stöd bästa formen för samverkan och måste därför nämnas i lagtext.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att en utredning tillsätts för att ta fram ett förslag på hur en Barnahuslag kan utformas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hänvisar i denna del till punkt 15.4. nedan och till det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU 2022:70, sid 967-974).

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att:

- ett lagstiftat krav på tillgång till Barnahus av god kvalitet över hela landet införs.
- en statlig utredning tillsätts för att ta fram en ny lagstiftning för Sveriges Barnahus samt kriterier för landets Barnahus
- en statlig utredning som ser över sekretess och möjlighet till gemensam dokumentation i Barnahus tillsätts.
- modellen Det fjärde rummet och slutsatserna från projektet tas till vara i utarbetandet av nya kriterier för landets Barnahus.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset noterar även att det i förslaget om samverkan i 6§ polislagen (1984:387) och i 14 a§ förordningen med instruktion för Åklagarmyndigheten (2015:734) anges att myndigheten ska samverka med kommun och region. I den samspelande bestämmelsen som föreslås i socialtjänstlagen (2001:453) anges i stället hälso- och sjukvården. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställer sig frågande till varför formuleringarna skiljer sig åt i förhållande till vilken aktör den riktar sig till.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:609) om målsägandebiträde

Förslag: I utredningen lämnas förslag om ändring i 3 och 4 §§ lagen (1988:609) om målsägandebiträde.

I mål där målsäganden är under 18 år föreslås att det hör det till målsägandebiträdets uppgifter att tillse att barnet får anpassad information om förundersökningen och att informera barnet om utgången av förundersökning och eventuell rättegång.

Vidare föreslås förtydliganden kring vem som kan förordnas till målsägande biträde. Utredningen föreslår att endast den som på grund av *sina särskilt förvärvade* kunskaper och *erfarenheter om våldsutsatthet och barnets rättigheter* och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget får förordnas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslagen.

Genomgående i förhållande till förslagen om information till barn noterar Stiftelsen Allmänna Barnhuset att olika skrivningar används. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker formuleringen i förevarande förslag men föredrar den formulering som framgår av förslaget nedan gällande ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948) under punkt 1.8.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Förslag: I utredningen lämnas förslag om att det i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga 36 § ska framgå att det sätt information ges ska anpassas till den unges ålder och andra individuella förutsättningar. Den som ger informationen ska så långt som möjligt försäkra sig om att den unge har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset noterar genomgående i förhållande till förslagen om information till barn att olika skrivningar används. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker formuleringen i förevarande förslag men föredrar den formulering som framgår av förslaget nedan gällande ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948) under punkt 1.8.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset vill även understryka att de brister barn i samhällsvård utsätts för är många och väldokumenterade. För att säkerställa dessa barns rätt till en uppväxt fri från våld krävs fler åtgärder. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser som framgår inledningsvis att ett skarpt förslag om att förbjuda användning av avskiljning och bältning på institution hade varit ett steg i rätt riktning.

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

Förslag: I utredningen lämnas förslag om ändringar i 3 och 5 §§ lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn. I 3§ föreslås framgå att det hör till företrädarens uppgifter att tillse att barnet får anpassad information om förundersökningen och att informera barnet om utgången av förundersökning och eventuell rättegång.

Av 5§ föreslås att det framgår att endast den får förordnas som på grund av *sina särskilt förvärvade kunskaper och erfarenheter om våldsutsatthet och barnets rättigheter* samt personliga egenskaper är särskilt lämplig för uppdraget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslagen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset noterar genomgående i förhållande till förslagen om information till barn att olika skrivningar används. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker formuleringen i förevarande förslag men föredrar den formulering som framgår av förslaget nedan gällande ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948) under punkt 1.8.

1.6 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Förslag: I utredningen lämnas förslag om att det av socialtjänstlagen (2001:453) 5 kap. 1 b § ska framgå att i fråga om barn som deltar i en brottsutredning med anledning av misstanke om utsatthet för våld ska socialnämnden samverka med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och hälso- och sjukvården. Syftet med samverkan ska vara att bidra till att barnet tillförsäkras trygghet och anpassat bemötande i utredningssituationen samt att behov av insatser från socialnämnden och hälso- och sjukvården identifieras och tillgodoses.

Vidare lämnas förslag om att det av socialtjänstlagen (2001:453) kap 5. 11§ ska framgå att socialnämnden särskilt ska beakta att barn som deltar i en brottsutredning som genomförs med anledning av misstanke om att barnet utsatts för våld, kan ha behov av särskilt stöd i samband med sådan medverkan.

Förslag lämnas även om att det av socialtjänstlagen (2001:453) kap 11, 10§ ska framgå att det sätt som information ges ska anpassas till barnets ålder och andra individuella förutsättningar. Den som ger informationen ska så långt som möjligt försäkra sig om att barnet har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget i så måtto att det syftar till att utöka samverkan mellan olika myndigheter, kommuner och regioner vilket i sig är positivt. För oss är det emellertid helt nödvändigt att Barnahus skrivs in i lagen. Barnahus är den tydligaste och för barnets rätt till skydd och stöd bästa formen för samverkan och måste därför nämnas lagtext.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att en utredning tillsätts för att ta fram ett förslag på hur en Barnahuslag kan utformas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hänvisar i denna del till punkt 15.4. nedan och till det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU 2022:70, sid 967-974).

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget om att Socialnämnden särskilt ska beakta att barn som deltar i en brottsutredning som genomförs med anledning av misstanke om att barnet utsatts för våld, kan ha behov av särskilt stöd i samband med sådan medverkan.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset noterar genomgående i förhållande till förslagen om information till barn att olika skrivningar används. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker formuleringen i förevarande förslag men föredrar den formulering som framgår av förslaget nedan gällande ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948) under punkt 1.8.

1.7 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Förslag: I utredningen lämnas förslag om att det av om hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) 5 kap. 8 § ska framgå att hälso- och sjukvården ska samverka med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och socialnämnden i fråga om barn som deltar i en brottsutredning med anledning av misstanke om utsatthet för våld ska. Syftet med samverkan ska vara att bidra till att barnet tillförsäkras trygghet och anpassat bemötande i utredningssituationen samt att barnets behov av insatser från hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska identifieras och tillgodoses.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget i så måtto att det syftar till att utöka samverkan mellan olika myndigheter, kommuner och regioner vilket i sig är positivt. För oss är det emellertid helt nödvändigt att Barnahus skrivs in i lagen. Barnahus är den tydligaste och för barnets rätt till skydd och stöd bästa formen för samverkan och måste därför nämnas lagtext.

Barnhuset föreslår att en utredning tillsätts för att ta fram ett förslag på hur en Barnahuslag kan utformas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hänvisar i denna del till punkt 15.4. nedan och till det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU 2022:70, sid 967-974).

1.8 Förslag till förordning om ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948)

Förslag: I utredningen lämnas förslag om ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948) 13 a, 17 och 18 §§.

I utredningen lämnas förslag om att det av 13 a § ska framgå att målsäganden som är under 18 år ska få individanpassad information under förundersökningens gång och vid dess avslut. Den som ger informationen ska så långt som möjligt försäkra sig om att barnet har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen. Barnet ska därtill ges goda förutsättningar att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Vidare lämnas förslag i 17 § om att förhör med någon som är under 18 år som genomförs med anledning av misstanke om att barnet utsatts för våld ska genomföras på ett särskilt hänsynsfullt sätt, med beaktande av barnets individuella situation och behov. Vid planeringen av förhöret ska, i fråga om den miljö där förhöret ska genomföras, särskilt beaktas barnets behov av trygghet och andra omständigheter av betydelse för att minska olägenheter för barnet. Barnets behov av särskilt stöd före, under och efter förhöret ska tillgodoses.

Samt, i 18 § om att förhör med någon som är under 18 år ska hållas av en person med särskild kompetens för uppgiften. Undantag får endast göras om förhöret med barnet brådskar och förhørsledare med särskild kompetens inte finns att tillgå.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslagen.

I förhållande till förslaget om individanpassad information under förundersökningens gång och vid dess avslut föredrar Stiftelsen Allmänna Barnhuset den formulering som används i förevarande förslag, i vilket i tillägg till information ingår att barnet ska ges goda förutsättningar att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet.

1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:743) med instruktion för Åklagarmyndigheten

Förslag: I utredningen lämnas förslag om att en ny paragraf, 14 a § i förordningen (2015:743) med instruktion för Åklagarmyndigheten, ska införas. Av paragrafen ska framgå att Åklagarmyndigheten tillsammans med Polismyndigheten ska samverka med kommun och region i syfte att uppfylla kraven i 17 § förundersökningskungörelsen (1947:948) avseende barn som misstänks ha utsatts för våld. Samverkan ska även bidra till att barnets behov av insatser från socialtjänsten och hälso- och sjukvården identifieras och tillgodoses.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget i så måtto att det syftar till att utöka samverkan mellan olika myndigheter, kommuner och regioner vilket i sig är positivt. För oss är det emellertid helt nödvändigt att Barnahus skrivs in i lagen. Barnahus är den tydligaste och för barnets rätt till skydd och stöd bästa formen för samverkan och måste därför nämnas lagtext.

Barnhuset föreslår att en utredning tillsätts för att ta fram ett förslag på hur en Barnahuslag kan utformas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hänvisar i denna del till punkt 15.4. nedan och till det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU 2022:70, sid 967-974).

1.10 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor

Förslag: I utredningen lämnas förslag om att i förordning (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor lägga till arbete mot våld mot barn.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

14:1 Strategins övergripande målsättning är att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld

Förslag: Strategins övergripande målsättning är att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker den övergripande målsättningen att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld. För att säkerställa alla barns rätt till en uppväxt fri från våld krävs en kontinuerlig uppföljning gentemot mål och indikatorer med uppdaterad handlingsplan med konkreta insatser i kommuner, regioner och myndigheter, vilket även Barnrättskommittén konstaterat. Då strategins innehåll spänner över flera departement ser Stiftelsen Allmänna Barnhuset behovet av en tydlig samordning inom Regeringskansliet för att nå strategins övergripande målsättning.

14.3 Strategins fem mål

Förslag: Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn ska ha fem långsiktiga mål som anger inriktningen för arbetet mot det övergripande målet. Dessa mål ska vara:

1. Våld mot barn ska förebyggas.
2. Barns våldsutsatthet ska upptäckas.
3. Barn ska få det skydd och stöd samt den behandling de har rätt till.
4. Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses.
5. Kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker strategins fem mål. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har valt att kommentera de delar av utredningen där vi är av annan uppfattning eller där vi sett behov av att problematisera kring förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker flera förslag men några av förslagen avstyrker vi. Vi tillstyrker även delvis några förslag och vi lämnar dessutom nya kompletterande och alternativa förslag.

14.5 Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet

Förslag: Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att inom området våld mot barn:

– samordna och ge stöd i det nationella arbetet med strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn, samt stödja utvecklingsarbete på lokal och regional nivå,

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser positivt på att en särskild myndighet får i uppdrag att samordna och ge stöd i det nationella arbetet med strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn, samt stödja utvecklingsarbete på lokal och regional nivå. Att Folkhälsomyndigheten får uppdraget synliggör att våld mot barn är ett folkhälsoproblem. Folkhälsomyndigheten har idag en samordnande funktion i många andra områden som berör våld mot barn, såsom psykisk hälsa och suicidprevention samt ANDT, vilket skulle kunna gynna ett helhetsperspektiv kring viktiga riskfaktorer för barns och ungas hälsa samtidigt vill Stiftelsen Allmänna Barnhuset framhålla att det finns flera andra aspekter som inte får glömmas bort såsom brottslighet, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget att Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet men vill samtidigt understryka att det förutsätter att nödvändig kompetens rekryteras, samt att omfattande kunskapshöjande insatser genomförs inom myndigheten, för att den ska kunna axla denna nya roll som tilldelas dem på bästa sätt. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hade önskat att utredningen tydligare redogjort för vilka avvägningar utredningen gjort i valet av Folkhälsomyndigheten.

Förslag: Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att inom området våld mot barn:

– verka för kunskaps- och metodutveckling samt kunskapsförmedling på nationell, regional och lokal nivå,

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget. Det är i sig positivt att Folkhälsomyndigheten ska verka för kunskaps- och metodutveckling samt kunskapsförmedling inom området våld mot barn. Stiftelsen Allmänna Barnhuset reserverar sig mot att Folkhälsomyndigheten ensamt ska verka för kunskaps- och metodutveckling samt kunskapsförmedling på nationell, regional och lokal nivå.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det är djupt olyckligt att utredningen föreslår att Folkhälsomyndigheten får uppdraget att vart femte år genomföra en nationell prevalensundersökning avseende våld mot barn, något som vi anser är behäftat med stora risker. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser därför att Stiftelsen Allmänna Barnhuset fortsatt ska ges uppdraget. Se vidare det särskilda yttrande som Carl Göran Svedin, Carolina Överlien och Cecilia Sjölander lämnat till utredningen (SOU 2022:70, sid 953 – 966) *Nationella kartläggningar om våld mot barn och sexuella övergrepp*) samt 15.5.2.

Förslag: Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att inom området våld mot barn:

– följa upp utvecklingen inom strategins mål, sammanställa resultatet av genomförda insatser och identifiera behov av ytterligare insatser, SOU 2022:70 En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att inom området våld mot barn:

– vid behov bistå regeringen med underlag som kan vara ett stöd för dess styrning av arbetet samt var tredje år lämna förslag till regeringens handlingsplan. Folkhälsomyndigheten ska samverka med, och verka för samverkan mellan, relevanta myndigheter, civila samhället och andra aktörer. Barn ska involveras i arbetet. Uppdraget ska skrivas in i myndighetens instruktion. I uppdraget ingår framtagande av indikatorer för att följa utvecklingen mot strategins mål.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget att Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att vid behov bistå regeringen med underlag som kan vara ett stöd för dess styrning av arbetet samt var tredje år lämna förslag till regeringens handlingsplan.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar särskilt förslaget att Folkhälsomyndigheten har en nära samverkan med andra aktörer, både myndigheter och civilsamhället, som har lång erfarenhet av att arbeta förebyggande mot våld mot barn och tar tillvara dessa aktörers kunskaper. Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att ett särskilt forum bildas för att bistå med erfarenheter och

synpunkter från relevanta aktörer. Mot bakgrund av Stiftelsen Allmänna Barnhusets kompetens och expertis ser vi att vi kan ingå i ett sådant forum.

14.6 Ett antal nationella aktörer ska bidra särskilt i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål

Förslag: Ett antal statliga myndigheter och nationella aktörer ges i uppdrag att särskilt bidra till det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål. Detta genom att delta i och aktivt bidra till samverkan inom strategiarbetet – med Folkhälsomyndigheten och andra aktörer – samt att, avseende det egna verksamhetsområdet, till Folkhälsomyndigheten ge in underlag som Folkhälsomyndigheten behöver för att kunna genomföra sitt uppdrag enligt avsnitt 14.5.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget men anser att det är viktigt att förtydliga de utpekade myndigheterna och aktörernas uppdrag och roller i strategiarbetet.

14.6.2 Folkhälsomyndigheten behöver få in uppgifter även från andra aktörer

Bedömning: När regeringen beslutar om insatser med hänvisning till strategin bör det ingå att den aktör som ska genomföra insatsen ska inge en redovisning till Folkhälsomyndigheten.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen.

14.7 Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet

Förslag: Länsstyrelserna åläggs ett särskilt ansvar att stödja det lokala och regionala arbetet för att uppnå strategins mål. Detta görs genom att länsstyrelsernas ansvar enligt förordning (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor utökas till att omfatta alla former av våld mot barn.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Det är dock viktigt att länsstyrelserna, vilket nämns i utredningen, särskilt fokuserar på att utveckla samarbetet med förskola och skola då dessa verksamheter har en mycket viktig roll i det förebyggande arbetet kring våld mot barn. Länsstyrelserna har haft svårigheter med att nå och samverka med förskola och skola inom området mäns våld mot kvinnor¹ och det finns därmed anledning att anta att liknande samverkanssvårigheter kan komma att uppstå kopplat till denna strategi. Länsstyrelserna bör därför ta fram en plan för hur samverkan ska gå till. Vidare anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att en särskild samordningsfunktion bör inrättas på länsstyrelserna specifikt kopplat till arbetet med att förebygga våld mot barn och att denna samordningsfunktion inte bör vara densamma som den som är kopplad till mäns våld mot kvinnor. Risken med att ha samma

¹ Statskontoret (2021). *Mäns våld mot kvinnor – En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

samordningsfunktion är att barnets rättigheter och det förebyggande arbetet mot våld mot barn hamnar i skymundan av det redan etablerade arbetet kring mäns våld mot kvinnor. Om en särskild samordningsfunktion inrättas så kan de särskilda krav och förutsättningar som är kopplade till området våld mot barn särskilt beaktas i arbetet och barnets rättigheter kan stå i fokus. Då det finns en överlappning mellan områdena bör det dock finnas en nära samverkan mellan samordningsfunktionerna.

14.7.4 Arbetet mot våld mot barn bör redovisas särskilt

Förslag: Länsstyrelsernas arbete i den del som avser våld mot barn ska redovisas särskilt. Redovisningen ska ske årligen till Folkhälsomyndigheten och avse det arbete mot våld mot barn som samordningsfunktionen utfört inom respektive län. I rapporten ska länsstyrelserna särskilt redovisa en bedömning av vilka resultat och effekter som har uppnåtts, en analys av utvecklingen av arbetet i länet samt regionala och lokala behov av stöd på området. Länsstyrelsen ska samråda med Folkhälsomyndigheten om vilken redovisning som behövs.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget och delar utredarnas uppfattning kring vikten av att skilja denna redovisning från den som görs till Jämställdhetsmyndigheten inom området mäns våld mot kvinnor.

14.7.5 Ikraftträdande

Förslag: De föreslagna förändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024. Redovisningen till Folkhälsomyndigheten ska första gången lämnas senast den 1 mars 2025. Det saknas behov av övergångsbestämmelser.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

14.8 Kommunövergripande kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner

Förslag: En ny lag, lagen med vissa bestämmelser om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn, ska införas. Lagen förtydligar hur kommunerna ska arbeta mot våld mot barn genom att utföra vissa närmare beskrivna uppgifter. Lagens syfte ska vara att säkerställa att kommuner, utifrån ett kunskapsbaserat underlag, kontinuerligt tar ställning till behovet av åtgärder i kommunen för att säkerställa att varje barn som är, eller riskerar att bli, utsatt för våld får sina rättigheter tillgodosedda i enlighet med lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget och att det ligger i linje med den nya lagen om kommunernas brottsförebyggande arbete som träder i kraft den 1 juli. Denna lag bör dock ta hänsyn till skillnaderna i förutsättningar mellan stora och små kommuner vad gäller

implementering och genomförande. Stiftelsen Allmänna Barnhuset stödjer därmed även utredningens förslag 14.7 att varje länsstyrelse ges i uppdrag att stödja de lokala aktörerna i arbetet.

14.8.2 Kommunerna ska kartlägga och analysera behoven samt upprätta planer för de åtgärder som man avser att vidta

Förslag: Kommunerna ska kartlägga och analysera vad som inom kommunens verksamhetsområden behövs för att – våld mot barn ska förebyggas, – barns utsatthet för våld ska upptäckas, – barnets rätt till skydd, stöd och behandling ska tillgodoses, och – barns rättigheter ska tillgodoses i brottmålsprocessen (lägesbild). Kommunerna ska, med lägesbilden som underlag, besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att säkerställa ett effektivt arbete inom ovan nämnda områden (åtgärdsplan). I framtagandet av lägesbilden och åtgärdsplanen ska barn involveras. Om det av lägesbilden framgår att det finns behov av kunskapsutveckling, kompetenshöjande insatser eller stärkt samverkan mellan aktörer, inom kommunen eller med externa aktörer, ska åtgärdsplanen innehålla en särskild planering för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att uppfylla behovet. Varje kommun ska verka för att skriftliga överenskommelser om samverkan ingås med relevanta aktörer. Kommunerna ska minst var tredje år uppdatera lägesbilden och följa upp åtgärdsplanen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget och ser positivt på förslaget att reglera barns involvering i framtagandet av lägesbilden och åtgärdsplanen. Emellertid anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att barnens involvering bör beskrivas tydligare för att säkerställa att deras synpunkter faktiskt inhämtas och att barn från de grupper som i utredningen utpekats som potentiellt svåra att nå, exempelvis barn med funktionsnedsättningar, också tillfrågas. Dessutom bör det i kommunernas rapportering av lägesbild och åtgärdsplan tydligt framgå hur barn involverats och på vilket sätt barnrättsperspektivet väglett arbetet. Kommunerna bör också samarbeta med länsstyrelsen i utförandet och framtagning av kartläggning, analys och åtgärdsplan.

Förhållandet till andra kommunala analys och planeringsdokument

Förslag: Det ska tydliggöras att bestämmelserna i den nya lagen inte ersätter vad som följer av annan lag eller föreskrift avseende kommuners ansvar för kartläggning, planering och kontinuerligt förbättringsarbete.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

14.8.3 Kommunstyrelsen ska ansvara för ledningen av arbetet

Förslag: Kommunstyrelsen ska, om kommunfullmäktige inte beslutar annat, ansvara för ledningen av kommunens arbete enligt den nya lagen samt för att årligen rapportera till kommunfullmäktige om arbetet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

14.8.4 Ikraftträdande

Förslag: Den nya lagen ska träda i kraft den 1 januari 2024. Bestämmelsen om krav på beslutad åtgärdsplan ska dock träda i kraft den 1 juli 2024. Det saknas behov av övergångsbestämmelser.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

14.9.1 Statsbidrag för kvalitetsutveckling och samverkan

Förslag: Medel ska avsättas för kommuner och regioner att utveckla arbetet för att uppnå strategins mål. Statsbidraget bör omfatta 100 miljoner kronor per år i tre år. Medlen bör fördelas av Folkhälsomyndigheten.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

14.9.2 Utökade möjligheter till statsbidrag till organisationer och andra som är verksamma inom området.

Bedömning: Statsbidrag bör inrättas i syfte att stärka möjligheterna för ideella organisationer och andra aktörer att bedriva verksamhet eller projekt inom målen för den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Statsbidraget bör omfatta 50 miljoner kronor per år i tre år till Folkhälsomyndigheten att fördela.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen om utökade möjligheter till statsbidrag till organisationer och andra verksamma inom området men anser att det föreslagna statsbidraget inte är tillräckligt. Det finns mycket kunskap och erfarenhet i organisationer och hos andra verksamma inom området och för att detta ska kunna nyttjas, tas tillvara och fortsätta engagera är detta bidrag av stor vikt. Det är därför av vikt att bidraget kan fördelas till olika sorters verksamheter för att inte utesluta någon möjlighet att ta del av detta.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har uppmärksammat på sid 709 i kapitel 14.4.4 presenteras en överblick över utredningens strukturella förslag, i cirkeldiagrammet finns inte civilsamhället med. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det är olyckligt att utredningen har utelämnat civilsamhället i skissen, de föreslagna medlen 14.9.2 borde ingå i utredningens strukturella förslag.

14.10 Återkommande handlingsplaner från regeringen

Förslag: Regeringen ska var tredje år upprätta en handlingsplan med åtgärder för att uppnå målen inom den nationella strategin. Handlingsplanen bör, utöver specificerade åtgärder, ange de insatsområden som regeringen anser ska prioriteras av myndigheter, regioner, kommuner och andra aktörer under den kommande perioden.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Då strategins innehåll spänner över flera departement ser Stiftelsen Allmänna Barnhuset behovet av en tydlig samordning inom Regeringskansliet för att nå strategins övergripande målsättning.

14.11 Regeringen ska återkommande redovisa arbetet till riksdagen

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

14.12 Utvärdering av strategins genomförande

Förslag: Regeringen bör var tredje år skriftligen lämna en fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn.

Förslag: Statskontoret ges i uppdrag att utvärdera strategins genomförande i sin helhet vart femte år.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

15.1 Våld mot barn ska förebyggas

Förslag: Att följande insatsområden ska prioriteras inom mål 1:

1. Förstärkt fokus på främjande och förebyggande arbete.
2. Kunskapen om våld och våldets konsekvenser ska öka hos barn och vuxna.
3. Stödet till föräldrar ska stärkas.
4. Insatserna till barn och vuxna som utövar eller riskerar att utöva våld mot barn ska stärkas.
5. Särskilda insatser ska vidtas för att skapa trygghet och förebygga våld i miljöer där barn vistas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Tydligare prioritering och förbättrade förutsättningar för ett främjande och förebyggande arbete

Bedömningar:

- Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn behöver antas och arbetet behöver resursättas.
- Det är angeläget att inlett arbete för att utforma och implementera ett nationellt hälsoprogram för barn och unga ges förutsättningar för att fortsätta, samt att den potential som ett sådant program har i fråga om att bidra till en uppväxt fri från våld tas till vara. Även författningsändringar som syftar till att tydliggöra hälso- och sjukvårdens ansvar att främja hälsa och förebygga ohälsa bedömer vi har betydelse för att förstärka arbetet mot våld mot barn.
- Det är angeläget att i pågående arbete för att införa en ny socialtjänstlag genomföra förändringar som syftar till ett förstärkt fokus på förebyggande arbete och en mer lättillgänglig socialtjänst.
- Socialstyrelsens förutsättningar att arbeta långsiktigt för att främja hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens förebyggande arbete mot våld mot barn bör säkerställas. Det bör därför övervägas hur detta lämpligen bör göras, exempelvis genom komplettering av Socialstyrelsens instruktion, förordningen (2015:285) med instruktion för Socialstyrelsen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i bedömningen.

Synliggöra barn och barnrättsperspektivet i strategier och handlingsplaner

Bedömning: Barn som målgrupp och barns våldsutsatthet bör synliggöras i strategier, handlingsplaner och regeringsuppdrag på närliggande och överlappande områden.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i bedömningen.

15.1. Ta till vara potential som finns hos olika aktörer och verksamheter i samhället

Bedömningar:

- Utredningens förslag om utökade möjligheter till statsbidrag bör genomföras för att fler ska ha möjlighet att bidra i det främjande och förebyggande arbetet, se avsnitt 14.9.
- Pågående analysarbete avseende behov av insatser inom idrottsrörelsen, med syfte att förebygga mäns våld mot kvinnor och minska segregation,¹³ bör kompletteras med uppdrag med fokus på barns utsatthet för våld, och där samtliga former av våld mot barn omfattas. Det bör även vidtas åtgärder för att fördjupa kunskapen, synliggöra och sprida information om den betydelse som

idrottsrörelsen har som möjlig hälsofrämjande arena för att minska riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer kopplat till utövande av våld mot barn och barns utsatthet för våld.

– Ett aktivt arbete bör bedrivas på nationell nivå för att fortsätta utvecklingen avseende näringslivets medverkan i det främjande och förebyggande arbetet mot våld mot barn.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningarna kring att ta till vara på den potential som finns hos olika aktörer och verksamheter i samhället och ser positivt på att fokus läggs även på näringslivets roll i att främja och förebygga våld mot barn och att stärka samverkan mellan andra aktörer i samhället och näringslivet. Dock saknas konkreta förslag på hur samverkan ska gå till samt vilka incitament som ska driva denna utveckling, förutom EU-kommissionens förslag till EU-förordning kring enhetliga unionsregler om riskbedömning, upptäckt, rapportering, borttagning och blockering av sexuellt övergreppsmaterial på nätet. Detta bör klargöras.

Ta till vara digitaliseringens möjligheter

Bedömning: Ett aktivt arbete bör bedrivas på såväl nationell som på regional och lokal nivå för att ta vara på de möjligheter som digitaliseringen innebär i fråga om att nå ut med information i syfte att förebygga våld, samt att vara närvarande och tillgänglig för barn och vuxna. Samarbete bör i detta syfte eftersträvas med exempelvis internetaktörer och civilsamhällesorganisationer.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen om vikten av att ta tillvara digitaliseringens möjligheter. Detta är av särskilt vikt när det gäller att nå ut till grupper som kan vara svåra att nå. Barn och ungdomar bör få tillgång till information om våld, hur man kan förebygga våld och rapportera våld via de plattformar där de vistas. Möjligheter till att via sociala kanaler och andra plattformar direkt kunna slussas till hjälpinstanser vid behov bör undersökas och utökas.

Kunskap om våldets kostnader skapar incitament för arbetet

Förslag: Socialstyrelsen ges i uppdrag att utvärdera implementeringen av den vägledning som finns framtagen för kommuner och regioner i syfte att möjliggöra enhetliga uppskattningar av kostnader vid insatser som föranletts av våld i nära relationer. Vidare ingår i uppdraget att se över och åtgärda möjliga och behövliga uppdateringar av materialet samt undersöka möjligheterna att inkludera fler våldsformer.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

15.1.2. Kunskapen om våld och våldets konsekvenser ska öka hos barn och vuxna

Bred informationssatsning

Förslag: Folkhälsomyndigheten ges i uppdrag att genomföra återkommande informationssatsningar till allmänheten om våld mot barn och om hur det kan förebyggas. Informationssatsningarna ska anpassas för att nå ut till så många som möjligt, såväl barn som vuxna, samt sträva efter att nå ut genom många olika kanaler. Effekterna av satsningarna ska analyseras och analyserna ligga till grund för bedömning av på vilket sätt kommande informationssatsning bör genomföras för att få största möjliga genomslag. Folkhälsomyndigheten ska i arbetet med att ta fram och sprida informationen samverka med relevanta myndigheter och aktörer. Barns synpunkter ska inhämtas i arbetet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. De informationssatsningar som görs idag räcker inte, information behöver spridas kontinuerligt och inom ramen för varje organisations ordinarie arbete. Det finns i de allra flesta avseenden framtaget material av god kvalitet som kan användas för fortsatt spridning. Stiftelsen Allmänna Barnhuset vill särskilt belysa, vikten av att anpassa befintlig eller ny informationen till olika grupper och behov samt, vikten av att förmedla information på de plattformar där barn befinner sig, exempelvis olika sociala kanaler.

Förstärka kravet på att förmedla kunskap om våld till barn i förskola och skola

Förslag: Skolverket ges i uppdrag att, bland annat mot bakgrund av skolans uppdrag att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna, utreda hur tillägg eller förtydligande bör göras i läroplanerna för förskolan och för samtliga skolformer som riktar sig till barn, avseende att förmedla kunskap till barn om våld, rätten till skydd mot alla former av våld och om rätten till stöd och hjälp vid våldsutsatthet. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

15.1.3. Stödet till föräldrar ska stärkas

Stärkt stöd till föräldrar genom nationellt hälsoprogram för barn och unga

Bedömning: Ett nationellt hälsoprogram för barn och unga behöver inkludera föräldraskapsstöd.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen.

Digitalt föräldraskapsstöd

Förslag: Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd ges i uppdrag att undersöka behovet av kompletterande digitala föräldraskapsstöd som riktar sig till föräldrar som på egen hand vill veta mer och utveckla ett positivt föräldraskap, fritt från våld. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Myndigheten för delaktighet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Ökad tillgång till målgruppsanpassat stöd till föräldrar

Förslag:

– Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd bör ges i uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna kartlägga förekomst – samt behov av fortsatt utveckling – av målgruppsanpassade föräldraskapsstödsprogram. I uppdraget ska ingå att lämna förslag på insatser som behövs för att identifierade behov ska mötas.

– Socialstyrelsen ges i uppdrag att kartlägga vad som i dag erbjuds inom kommunerna för att möta behov av stöd i föräldraskapet för föräldrar med egna funktionsnedsättningar, samt hur stödet når målgruppen. I uppdraget ska ingå att, vid behov, lämna förslag på hur stödet kan utvecklas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget, men anser att uppdragen även bör innefatta utveckling och planering för implementering av föräldraskapsstöd utöver kartläggning av målgruppsanpassade föräldraskapsstödsprogram.

Barnrättsperspektivet och risken att barn utsätts för våld behöver uppmärksammas i vårdinsatser som riktar sig till vuxna

Förslag: Socialstyrelsen ges i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur hälso- och sjukvården kan förstärka vård eller uppföljning för föräldrar med problematik, exempelvis relaterat till allvarig psykisk ohälsa eller beroende av alkohol eller narkotika, som innebär en förhöjd risk att utöva våld mot barn. Om författningsändringar bedöms vara nödvändiga ska detta belysas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget men anser också att socialtjänsten bör ingå. Stiftelsen Allmänna Barnhuset vill också betona vikten av att uppmärksamma barn som anhöriga till föräldrar med problematik och att de får sina rättigheter tillgodosedda och får komma till tals. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har sedan 2011 utvecklat och spridit BRA-samtal, en förebyggande modell för att uppmärksamma barn när de är anhöriga. Som utredningen anger så är barn till personer med någon typ av problematik en riskgrupp när det gäller att utsättas för våld. Det är alltför många av dessa barn och unga som idag inte får den information och det skydd och stöd de har rätt till trots att det finns ett lagstadgad rätt enligt HSL 5:7. Forskning visar att detta ökar risken att utveckla både egen fysisk och psykisk ohälsa och att det leder till mycket oro och

ensamhet. I ett BRA-samtal ges barn möjlighet att sätta ord på sina upplevelser, tankar och känslor samt eventuella behov av stöd och hjälp för egen del. I enlighet med artikel 12 i barnkonventionen så vill Stiftelsen Allmänna Barnhuset särskilt betona alla barns rätt till eget stöd när en förälder får olika typer av vårdinsatser utifrån olika typer av problematik.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset vill betona vikten av att se över aktuella lagrum för att möjliggöra att alla barn och unga får denna rätt tillgodosedd och hur en bör gå till väga om en vårdnadshavare nekar personal att prata med barnet. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har i sitt remissvar på Samsjuklighetsutredningen föreslagit att det bör tas fram en nationell anhörigstrategi för barn.

Barn som utövar våld bör uppmärksammas särskilt

Förslag: Socialstyrelsen ges i uppdrag att kartlägga tillgången till och behovet av anpassade metoder och kunskapsstöd som riktar sig till de yrkesgrupper och verksamheter inom socialtjänst och hälso- och sjukvård som särskilt kan och bör verka för att förebygga och förhindra det våld som utövas av barn.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Vidare föreslår Stiftelsen Allmänna Barnhuset att uppdraget bör inkludera strategier för samverkan mellan berörda instanser, identifiering av verksamma behandlingsmetoder för att förebygga och förhindra våld som utövas av barn samt klargörande av hälso- och sjukvårdens uppdrag kring att förebygga upprepat våldsutövande.

15.1.5. Särskilda insatser ska vidtas för att skapa trygghet och förebygga våld i miljöer där barn vistas

En kraftsamling för att förebygga våld i förskola och skola

Förslag:

- Regeringen tar initiativ till en kommission mot kränkningar och mobbning där svensk och internationell expertis, myndigheter och frivilligorganisationer med kunskap på området ges uppdrag att baserat på bästa tillgängliga kunskap och evidens analysera behovet av och föreslå åtgärder som syftar till att förebygga våld i form av kränkningar och mobbning i skolmiljö. Analysen och åtgärderna ska även omfatta kränkningar och mobbning som är skolrelaterade och som sker i digitala miljöer.
- Föreskrifter som, enligt 4 kap. 6 a § skollagen (2010:800), tas fram avseende systematiskt kvalitetsarbete bör tydliggöra att arbetet för att förebygga kränkande behandling i förskola, grundskola och gymnasieskola regelmässigt ska ingå i det systematiska kvalitetsarbetet på alla nivåer.
- Skolverket ges i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att införa ett enkätssystem för kartläggning av omständigheter kopplat till våld i form av kränkningar och mobbning i enskilda

förskolor och skolor. Syftet är att resultatet från enkäten, tillsammans med andra underlag, ska ligga till grund för huvudmännens och skolornas arbete för att förebygga våld kopplat till skolmiljön, upptäcka utsatthet för sådant våld, samt för att ge skydd och stöd till den som utsatts. Uppdraget bör genomföras av Skolverket i samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolinspektionen och Folkhälsomyndigheten. Arbetet bör genomföras i samråd med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor samt i dialog med andra berörda aktörer, exempelvis från civilsamhället.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Arbetet för att förebygga våld i samhällets vård behöver fortsätta

Bedömningar:

- Ett fortsatt aktivt utvecklingsarbete behöver bedrivas för att förebygga, upptäcka och förhindra våld mot barn i samhällets vård. Effekten av åtgärder och författningsändringar behöver följas upp.
- I det fortsatta arbetet för att öka kvaliteten i insatser som ges till barn i samhällets vård bör övervägas hur Inspektionen för vård och omsorg genom sin tillsyn i högre utsträckning kan bidra till att förebygga våld mot barn i samhällsvården, samt hur tillsynen kan stärkas för att i högre utsträckning identifiera våld som sker i verksamheterna. Det bör också övervägas att närmare utreda förutsättningarna för att vid Inspektionen för vård och omsorg inrätta ett ombud med uppgift att bevaka barns rättigheter vid vistelse i samhällets vård, inklusive boende med särskild service och korttidsvistelse enligt Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, och att utreda uppgifter om våld mot barn i sådan vård.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar utredningens bedömning. Det våld och de övergrepp som barn i samhällets vård upplever är mycket allvarligt och oroande. Situationen på SiS ungdomshem gällande sexuella övergrepp, avskiljning och tvångsmedel, särskilt för flickor, är alarmerande och barns rättigheter tillgodoses inte.² Mot bakgrund av de återkommande rapporterna om våld och kränkningar på de särskilda ungdomshemmen behöver en nationell strategi mot våld mot barn innehålla konkreta förslag för att skydda den särskilt utsatta grupp som institutionsplacerade barn utgör. Stiftelsen Allmänna Barnhuset förutsätter att en kommande handlingsplan innehåller sådana åtgärder. Det kan till exempel handla om åtgärder för ökad kompetens, ökad personalitet, ökad tillgång till psykiatrisk vård samt ökad insyn i verksamheten från oberoende aktörer. Det behöver också skapas alternativa placeringsformer för en del av de barn som idag vistas på SiS. Det gäller t ex de yngre barnen och barn med funktionsnedsättning såväl som barn som placeras på SiS främst på grund av utsatthet för våld och övergrepp eller självskadebeteende.

² Barnrättsbyrån & World Childhood Foundation (2023). *Vem ska tro på mig? – en granskning av sexuella övergrepp på de statliga ungdomshemmen*; Barnrättsbyrån (2022). *Avskiljningar, våld och missförhållanden inom SiS ungdomsvård 2021. Trots stora satsningar och positiva budskap från myndigheten – situationen för flickor på SiS fortsatt alarmerande under 2021.*

Avskiljning och fastspänning med bälte

Bedömning: FN:s barnrättskommitté har i sina rekommendationer till Sverige år 2015 uttryckt allvarlig oro över bland annat användningen av remmar eller bälten och av avskiljning. Kommittén rekommenderade Sverige att vidta åtgärder för att förbjuda avskiljning och bältning på institutioner. Sverige har vidtagit åtgärder men inte fullt ut efterlevt rekommendationerna. Även socialutskottet i riksdagen har i ett betänkande uppmanat regeringen att vidta åtgärder för att avskiljning på SiS-hem ska upphöra. För att fullt ut leva upp till dessa rekommendationer, anser utredningen att åtgärder måste tas för att i lag förbjuda användning av avskiljning och bältning på institutioner för barn. Exempelvis bör regeringen se över direktivet för utredningen om barn och unga i samhällets vård och möjliggöra för utredningen att lämna förslag på detta område.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar utredningens bedömning, men anser att utredningen borde ha formulerat ett lagförslag. I Barnrättskommitténs senaste rekommendationer till Sverige³ från 2023 uppmanas Sverige att i lag förbjuda avskiljning, isolering och bältning.

Brister i vården av placerade barn och unga har under flera års tid rapporterats av Barnombudsmannen, IVO, JO, Socialstyrelsen, Statskontoret och civilsamhällsorganisationer. Mot bakgrund av Barnrättskommitténs rekommendationer och de rapporter, granskningar och utlåtanden som på senare år pekat på allvarligt våld mot barn placerade på institution anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att utredningen borde ha lagt fram ett skarpt förslag om att förbjuda användning av avskiljning och bältning på institution.

15.2 Barns våldsutsatthet ska upptäckas

Förslag: Att följande insatsområden ska prioriteras inom mål 2:

1. Förutsättningarna för barn att reagera på våldet och signalera till omgivningen ska stärkas.
2. Vuxnas förutsättningar och förmåga till upptäckt samt att agera vid tecken på våld ska förbättras.
3. Informationshanteringen och omsorgen om barnet vid misstanke om våldsutsatthet ska förbättras.

³ Committee on the Rights of the Child (2023). *Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden*

Öka barns förutsättningar att uppfatta och agera när våldet sker

15.2.1. Förutsättningarna för barn att reagera på våldet och signalera till omgivningen ska stärkas.

Förslag:

– Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att säkerställa tillgången till informationsmaterial som är avsett och anpassat för barn, om olika former av våld, dess skadeverkningar samt om vilken hjälp som finns att få. Materialen ska vara anpassade för och ta hänsyn till särskilda behov utifrån bland annat ålder, språk och funktionsnedsättning, som kan finnas hos målgruppen. Vidare ska materialet vara anpassat för att spridas i förskolan och samtliga skolformer. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Skolverket och Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum) samt andra berörda myndigheter och aktörer. Barn ska involveras i planering och genomförande av uppdraget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget att Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att säkerställa tillgången till informationsmaterial om våld som är avsett och anpassat till barn.

Förslag:

– Skolverket ges i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur en satsning för att höja barns kunskaper om våld kan genomföras i förskolan och samtliga skolformer. Insatserna ska omfatta kunskap om de våldsformer som omfattas av barnkonventionens definition av våld. De föreslagna insatserna ska inkludera stöd till yrkesverksamma inom förskolan och skolan att genomföra satsningen och samtala med barnen om ämnet. Skolverkets redovisning ska inkludera en planering för hur satsningen ska följas upp och utvärderas. Barn ska involveras i genomförandet av uppdraget. Skolverket ska i arbetet samverka med relevanta myndigheter och aktörer.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget, men anser därtill att Skolverket också ges uppdraget att erbjuda skolpersonal kompetenshöjande insatser inom området våld mot barn. Skolverket har utifrån de reviderade läroplanerna uppdraget att erbjuda skolpersonal kompetenshöjande insatser inom området mäns våld mot kvinnor⁴. Således bör ett motsvarande uppdrag kopplat till föreliggande strategi ges Skolverket. Detta kan också leda till ökad och underlättad samverkan mellan länsstyrelserna och förskola och skola.

⁴ Statskontoret (2021). *Mäns våld mot kvinnor – En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*.

15.2.2 Vuxnas förutsättningar och förmåga till upptäckt samt att agera vid tecken på våld ska förbättras

a) Förbättrade rutiner för upptäckt inom skolan

Förslag: Skolverket ges i uppdrag att se över samt åtgärda behovet av förtydliganden i relevanta styrdokument avseende hur arbetet ska bedrivas inom ramen för skolans övergripande elevhälsoarbete, med utgångspunkt i kända risk- och skyddsfaktorer kopplat till barns levnadsvillkor, däribland insatser i syfte att upptäcka och motverka olika former av våld. Uppdraget ska, i den mån det är tillämpligt, knyta an till förslag och pågående arbete i syfte att skapa ett nationellt hälsoprogram för barn och unga.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att samtliga skolformer (inklusive förskolan) tydliggörs i förslaget. Förskolan har en viktig roll i tidig upptäckt av våldsutsatta barn.

b) Om att ställa frågor om våld inom vård och omsorg

Förslag:

– Socialstyrelsen ges i uppdrag att följa upp i vilken utsträckning frågor om våld ställs inom vård och omsorg, samt i vilken utsträckning insatser ges i syfte att motverka våldet och våldets negativa konsekvenser i de fall frågorna mynnar ut i avslöjanden om våld.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det är viktigt att inom vissa verksamheter rutinmässigt fråga barn om våld. Det finns flera fördelar. För det första kan våldsutsatthet upptäckas och leda till att barnet får stöd. Även om rutinmässiga frågor inte alltid leder till avslöjande kan det bidra till att göra våld mer ”pratbart” och kan tydliggöra att våld inte är accepterat. Dessutom har forskning visat att majoriteten barn inte har något emot att få frågor om våld⁵.

Förslag:

– Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) ges i uppdrag att i samverkan med Socialstyrelsen kartlägga behov och utbud av metoder och arbetssätt för att screena för våld inom barnhälsovården och elevhälsan, samt bedöma metodernas lämplighet/användbarhet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

⁵ Finkelhor, D., Vanderminden, J., Turner, H., Hamby, S., & Shattuck, A. (2014). Upset among youth in response to questions about exposure to violence, sexual assault and family maltreatment. *Child abuse & neglect*, 38(2), 217-223.

Förslag:

– Socialstyrelsen, ges i uppdrag att mot bakgrund av ovanstående föreslagna uppdrag undersöka och bedöma behovet av att förtydliga och/eller utöka befintliga rekommendationer kring att systematiskt fråga om våld inom berörda verksamheter inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att screening för våld vid en familjehemsplacering ska göras rutinmässigt.

15.2.3. Informationshanteringen och omsorgen om barnet vid misstanke om våldsutsatthet ska förbättras

a. Öka barns delaktighet i samband med upptäckt och hantering

Förslag: Barnombudsmannen ges i uppdrag att i samverkan med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor undersöka och lämna förslag kring hur barns delaktighet kan öka i samband med att våldet upptäcks och i den efterföljande hanteringen. Uppdraget ska genomföras i samråd med berörda myndigheter och andra aktörer. Barn ska involveras i planering och genomförande av uppdraget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget men föreslår att Brottsoffermyndigheten, i stället för Barnombudsmannen, får uppdraget att undersöka och lämna förslag kring hur barns delaktighet kan öka i samband med att våldet upptäcks och i den efterföljande hanteringen. Brottsoffermyndigheten har särskilt god kunskap och kompetens om handläggningsprocessen. Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår vidare att Brottsoffermyndigheten samverkar med de två utpekade aktörerna Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

15.3 Barn ska få det skydd och stöd samt den behandling de har rätt till

Förslag: Att följande insatsområden ska prioriteras inom mål 3:

1. Tillgängligheten till skydd, stöd och behandling ska förbättras.
2. Barns delaktighet i utformning, genomförande och uppföljning av insatser ska stärkas.
3. Förmågan och möjligheterna att fånga upp och möta varje barns behov ska förbättras.
4. Samverkan och samordning av insatser ska stärkas.
5. Stödet i barns vardag ska stärkas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. De prioriterade insatsområden som lyfts är relevanta. Däremot ser inte Stiftelsen Allmänna Barnhuset att de förslag som läggs är tillräckliga för att åtgärda de missförhållanden som råder dag. Vi föreslår därför åtgärder som kompletterar utredningens förslag. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hänvisar här till det yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU2022:70, sid 967–974). Se vidare punkt 15.4. Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att Barnhusets roll i att säkerställa en uppväxt fri från våld stärks genom att:

- ett lagstiftat krav på tillgång till Barnhus av god kvalitet över hela landet införs.
- en statlig utredning tillsätts för att ta fram en ny lagstiftning för Sveriges Barnhus samt kriterier för landets Barnhus
- en statlig utredning som ser över sekretess och möjlighet till gemensam dokumentation i Barnhus tillsätts.
- modellen Det fjärde rummet och slutsatserna från projektet tas till vara i utarbetandet av nya kriterier för landets Barnhus.

Se även de förslag som framgår i punkterna nedan.

15.3.1 Tillgängligheten till skydd, stöd och behandling ska förbättras

Förslag: Länsstyrelserna ges i uppdrag att kartlägga och sprida information om vad som erbjuds enskilda i länet för att förebygga våld mot barn samt för att ge skydd, stöd och behandling till barn som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld. Informationen ska omfatta alla former av våld som barn utsätts för eller riskerar att utsättas för. Informationen ska i första hand rikta sig till barn och vuxna i länet, men även till yrkesverksamma och andra som kan vara berörda. Informationen ska vara tillgänglighetsanpassad.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Bedömning: Ett fortsatt aktivt och långsiktigt arbete bör bedrivas för att förbättra tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen, men vill se tydliga förslag för att förbättra tillgången till stöd och behandling för barn som utsätts för våld. Ökad tillgänglighet inom barn- och ungdomspsykiatri är en viktig del i utvecklingen mot bättre tillgång till stöd och behandling, men även andra förändringar behöver ske. De nationella kartläggningar som Stiftelsen Allmänna Barnhuset genomfört på uppdrag av regeringen visar att få barn får tillgång till professionellt stöd och att en mycket stor andel av de som får det dessutom är missnöjda med det stöd de får (Jernbro & Jansson, 2017; Svedin et al., 2021; Landberg, Svedin & Jonsson, 2022). Forskning visar dessutom att en mycket liten andel av de barn som utreds inom socialtjänsten med anledning av våld får insatser (Quarles van Ufford m.fl., 2022).

Vi anser inte att utredningen till fullo tagit fasta på den potential som Barnahuset har för att förbättra tillgången till stöd och behandling för barn som utsatts för vålds- eller sexualbrott. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställer sig bakom det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU 2022:70, s 967-973). Förslagen presenteras samlat under 15.4.

Resurser för stöd och behandling behöver vara likvärdiga över landet. Tillgång till stöd och behandling behöver finnas för barn som misstänks vara utsatta för brott och även innefatta stöd till föräldrar, syskon och andra närstående. År 2019 lämnade Stiftelsen Allmänna Barnhuset på uppdrag av regeringen ett förslag på en modell i syfte att öka tillgång till stöd och behandling för våldsutsatta barn (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2019a; Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2019b). Modellen bygger på att Barnahuset är ett lokalt centrum för stöd och behandling till våldsutsatta barn och erbjuder information och stöd efter förhör, bedömning, stöd och behandling samt råd och konsultation till personer som möter våldsutsatta barn. Insatser behöver inte nödvändigtvis ges på Barnahuset, men Barnahuset har uppdaterad information om utbudet i regionen och kan förmedla kontakt. Motiveringen till att Barnahuset har placerats i centrum av modellen är att Barnahuset har visat sig fungera bättre än tidigare arbetssätt i de nationella utvärderingar som genomförts och är en plats där samtliga barn som misstänks vara utsatta för brott kan fångas upp direkt i samband med utredning. Modellen arbetades fram inom ramen för ett regeringsuppdrag 2016 till 2019 där fem regioner i landet under ledning av Stiftelsen Allmänna Barnhuset provade vägar för att förbättra tillgången till stöd och behandling för våldsutsatt barn. I uppstarten av projektet var alla kommuner och regioner i Sverige inbjudna att medverka, men endast områden med Barnahuset lämnade in en ansökan att delta. Vår tolkning är att den myndighetssamverkan som finns i Barnahuset är en förutsättning för att kunna utveckla en välfungerande organisation för att erbjuda stöd och behandling till barn som utsatts för våld.

Under projekttiden hade Barnahuset en central roll för att samla och sprida kunskap och att driva utvecklingen framåt i samtliga fem projektområden. Barn och föräldrar som intervjuades lyfte betydelsen av den positiva miljö de mött i Barnahuset. Både barn och föräldrar beskrev också att den fysiska miljön och bemötandet på Barnahuset var viktig för att de skulle kunna känna sig trygga. Komponenter som samordning, barnperspektiv, kompetens och specialkunskaper om våld mot barn lyftes fram som viktigt och avgörande för familjerna. I den kartläggning som ingick i projektet var det tydligt att de områden som hade mer behandlingsresurser på Barnahuset och specialiserade resurser knutna till Barnahuset fungerade betydligt bättre än övriga områden när det gäller att erbjuda barn och familjer stöd och behandling vid misstanke om brott. Dessa verksamheter fungerade också som en resurs för professionella i området som fann en trygghet i att kunna konsultera och i att remittera till kunniga och erfarna behandlare. I områden utan behandlingsresurser på Barnahuset och utan specialiserade resurser ägnades mycket av personalens tid till att leta efter behandlingsresurser och att remittera till varandra. Trots det hamnade barn och deras familjer ofta mellan stolarna och maktkamper kunde uppstå mellan olika verksamheter då ingen av dem tyckte att behandling av ett barn var deras ansvar. Ingen hade överblick över hur utbudet av stöd och behandling såg ut i området. Under 2022 fattade styrelsen för Stiftelsen

Allmänna Barnhuset ett beslut att starta ett implementeringsprojekt med egna medel för att fortsätta sprida Fjärde rummet-modellen i Sverige, med det övergripande målet att barn som utsatts för våld och övergrepp ska erbjudas stöd och behandling. I januari 2023 startade nio projektområden runt om i Sverige arbetet med att utveckla tillgången till stöd och behandling. Varje projektområde har egna lokala projektmål vilka bland annat fokuserar på unga förövare, barn med funktionsnedsättning, samverkan med regionala verksamheter och Barnhusets roll som en lots till rätt form av krisstöd och behandling. Projektet kommer att pågå till 2025 och en utvidgning till att omfatta fler projektområden planeras då intresset för att arbeta enligt modellen är stort.

Barnhusmodellen är ett sätt att kompensera för att effekterna av brott mot barn är splittrat på flera myndigheter. De senaste decenniernas satsning på myndighetssamverkan vid utredning av brott mot barn har gett resultat, men fokus har allt för ofta legat på samverkan mellan socialtjänst, polis och åklagare vid anmälan och i samband med det första barnförhöret hos polisen. Det är hög tid att samma omsorg ägnas våldsutsatta barns chans till återhämtning och till god psykisk hälsa efter att våldet avslöjats. Genom att inget lagstadgat nationellt krav på Barnhuset föreslås i utredningen bedömer vi att den likvärdighet som eftersträvas inte kommer att tillgodoses.

15.3.2 Barns delaktighet i utformning, genomförande och uppföljning av insatser ska stärkas

Förslag: Socialtjänstlagen (2001:453) samt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga kompletteras med reglering om att information till barnet ska anpassas till barnets ålder och andra individuella förutsättningar. Den som ger informationen ska även så långt som möjligt försäkra sig om att barnet har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen. Lagändringen bör träda i kraft den 1 januari 2024.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset noterar genomgående i förhållande till förslagen om information till barn att olika skrivningar används. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstryker formuleringen i förevarande förslag men föredrar den formulering som framgår av förslaget nedan gällande ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948) under punkt 1.8.

Förslag: Socialstyrelsen ges i uppdrag att kartlägga behovet av, samt vid behov ta fram och sprida, standardiserat skriftligt och/eller visualiserande informationsmaterial, för användning i socialtjänsten, som riktar sig till barn i ärenden som rör utsatthet eller risk för utsatthet för våld. Uppdraget bör genomföras i samråd med Barnombudsmannen och Myndigheten för delaktighet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget. Vi anser att behovet av standardiserat material inte behöver kartläggas utan att uppdraget till Socialstyrelsen i stället bör koncentreras till att ta fram och sprida standardiserat material.

Förslag: En utredning tillsätts för att undersöka och lämna förslag avseende hur regleringen kan stärkas i fråga om socialtjänstens uppföljning av insatser till barn som utsatts för eller riskerar att utsättas för våld. Det bör även undersökas om det krävs en reglering för att stärka förutsättningarna vad gäller att följa upp och utvärdera socialtjänstens insatser utifrån barnets egna upplevelser.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

15.3.3. Förmågan och möjligheterna att fånga upp och möta barns individuella behov ska förbättras

Förslag: Socialstyrelsen ges i uppdrag att undersöka tillgången till och behovet av strukturerade arbetssätt och metoder för socialtjänstens bedömningar av risker och skyddsbehov vid misstanke eller kännedom om våld mot barn. Arbetssätten och metoderna ska vara anpassade för att hantera situationer relaterade till samtliga våldsformer som kan komma att drabba barn.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: Inspektionen för vård och omsorg ges i uppdrag att var tredje år under strategiperioden särskilt följa upp kvaliteten i socialtjänstens handläggning rörande barn som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld. I tillsynen ska även eftersträvas att synliggöra eventuella omotiverade skillnader i socialtjänstens hantering mellan olika grupper av barn, exempelvis utifrån kön, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet eller geografi.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Bedömning: Det nationella, regionala och lokala arbetet för att förstärka skydd, stöd och behandling för barn som utsatts för olika former av sexuell exploatering behöver redan från början inkluderas i arbetet med att uppnå den nationella strategins målsättningar. Detta kan inte invänta förslag, och hantering av förslag, från de utredningar som för närvarande pågår på området.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen.

Bedömning: Situationen för barn som placerats i samhällets vård till följd av hedersrelaterat våld och förtryck behöver uppmärksammas särskilt vid hanteringen av förslag om hur kvaliteten av stödet i samhällsvården kan stärkas och hur stödet kan stärkas efter det att en placering utanför det egna hemmet har upphört.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen.

Bedömning: Rätten till skydd, stöd och behandling för barn som visats i skyddat boende tillsammans med en våldsutsatt förälder måste säkerställas. Vi bedömer att befintliga förslag om ny lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende har god potential att utgöra en betydelsefull förstärkning av arbetet för att uppnå detta, och det är angeläget att förändringar med detta syfte genomförs. Effekten av åtgärder och författningsändringar behöver följas upp.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen.

15.3.4 Samverkan och samordning ska stärkas

Förslag: En utredning tillsätts för att utreda om, och i så fall hur, regleringen bör stärkas i fråga om samverkan mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården avseende barn som behöver stöd- och/eller behandling med anledning av erfarenheter av våld. Syftet ska vara att säkerställa att barns hjälpbehov inte faller mellan stolarna.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget. Vi är positiva till att tillsätta en utredning, men anser att uppdraget behöver vidgas. De brister som finns idag handlar inte enbart om brister i samverkan. Samverkan mellan olika delar av hälso- och sjukvården samt mellan olika delar av socialtjänsten, samt samverkan med ideella aktörer behöver stärkas om barn med erfarenheter av våld ska få tillgång till rehabilitering och social återanpassning som de har rätt till enligt Barnkonventionen. Det är också viktigt att poängtera att barn som faller mellan stolar och blir utan hjälp inte enbart handlar om brister i samverkan utan också om brister i utbudet av stöd och behandling och implementering av dessa. (se 15.3.1 samt särskilt yttrande från Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin, (SOU 2022:70, s 967-973).

Bedömning: Det förslag om fast vårdkontakt i hälso- och sjukvården som utredningen om en sammanhållen god och nära vård för barn och unga har lämnat omfattar alla barn, och skulle innebära en positiv förstärkning av vården även för barn som är i behov av vårdinsatser till följd av erfarenheter av våld. Det är av stor betydelse att den fasta vårdkontakten – när det handlar om barn med erfarenheter av våld – har de kunskaper inom området som krävs för att kunna fullgöra sin uppgift på ett sätt som stärker barnets förutsättningar att få sina behov tillgodosedda utifrån en helhetssyn på barnets situation.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen.

15.3.5 Stödet i barns vardag ska stärkas

Förslag:

– Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd ges i uppdrag att kartlägga tillgången till, och eventuella behov av fortsatt utveckling av, stöd- och informationsmaterial riktat till föräldrar och andra närstående om hur dessa personer kan ge stöd i vardagen till barn som utsatts för våld. Olika former av våldsutsatthet ska beaktas. Även olika livsomständigheter som kan påverka föräldrars och andra närståendes förutsättningar att ta del av befintligt material ska beaktas i uppdraget. Uppdraget ska genomföras i samråd med Myndigheten för delaktighet. Vid genomförandet av uppdraget ska dialog föras med relevanta aktörer med erfarenheter på området.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag:

– Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum) ges i uppdrag att utarbeta och sprida stöd- och informationsmaterial om hur vuxna som är viktiga för barnet kan ge stöd till det barn som utsatts. Materialet ska rikta sig till bland annat familjehemsföräldrar och personal i samhällsvården. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Socialstyrelsen. Det bör också ske i samråd med andra relevanta myndigheter. Vid genomförandet av uppdraget ska dialog även föras med andra relevanta aktörer med erfarenheter inom området. Barns synpunkter ska inhämtas i arbetet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: Socialstyrelsen ges i uppdrag att kartlägga behovet av särskilt stöd och/eller kompetensutvecklingsinsatser riktade till personal inom elevhälsan i syfte att förbättra stöd och bemötande av elever vid händelser av våld i närområdet eller omgivningen. I uppdraget ingår att, i förekommande fall, lämna förslag på hur behovet kan tillgodoses. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Brottsoffermyndigheten. Barn ska involveras i genomförandet av uppdraget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget, men vill betona att dialog behöver föras med organisationer inom civilsamhället med erfarenhet på området.

Bedömning: Det är viktigt att stöd i syfte att stärka den nationella stödlinjen 116 111 säkerställs långsiktigt så att innehavaren av stödlinjen har de förutsättningar som krävs för att bedriva linjen på det sätt som barns behov kräver.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen.

15.4 Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses

Förslag: Att följande insatsområden ska prioriteras inom mål 4:

1. Barn ska få individanpassad information och ges goda förutsättningar att komma till tals och få sina åsikter beaktade.
2. Yrkesverksamma ska bemöta barnet på ett respektfullt och anpassat sätt och ha särskild kompetens.
3. Brottmålsprocessen ska vara så kort som möjligt utan att inskränka rättssäkerheten.
4. Barn ska erbjudas stöd under och efter brottmålsprocessen.
5. Samverkan måste ske med barnets behov i fokus – barnahusverksamheter ska finnas i hela Sverige och utvecklas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget med en reservation kring punkt 5. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att de förslag som läggs inte är tillräckliga för att åtgärda de missförhållanden som råder dag. Vi lämnar därför kompletterande och alternativa förslag.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställer sig bakom det särskilda yttranden som lämnats av Carl Göran Svedin och Cecilia Sjölander om Barnahus (SOU 2022:70, s 967-973).

I de bakgrundstexter angående Barnahus från utredningen som vi tagit del av finns följande rubriker:

- Alla våldsutsatta barn i Sverige har inte tillgång till ett Barnahus
- Våldsutsatta barn får inte ett likvärdigt bemötande på Barnahus
- Målgruppen för samverkan upprätthålls inte på alla Barnahus
- De gemensamma nationella riktlinjerna och kriterierna för Barnahus efterlevs inte
- Det finns en osäkerhet kring sekretess mellan de samverkande parterna
- Hälso- och sjukvårdens närvaro i barnhus behöver utvecklas
- Tillgången till stöd och behandling i Barnahus behöver utvecklas
- Det finns en felaktig uppfattning om rättsväsendets företrädare
- Det finns brister avseende uppföljning av Barnahus
- Barnhusen saknar nationell samordning

Vi ser att dessa rubriker på många sätt korrekt återger de brister som behöver åtgärdas, men inte att de till fullo återspeglas i förslagen. Det innebär att vi inte ser att utredningen till fullo levt upp till sina direktiv och att det på flera områden krävs kompletterande utredningar. Kravet på tillgång

till Barnahus över hela landet stöds av Barnrättskommitten som uppmanar Sverige att ”(c) Adopt legislation aimed at ensuring multisectoral coordination in investigations and comprehensive quality standards of support services of Barnahus, including for forensic interviews, medical evaluation and therapeutic support to victims; (e) Strengthen measures for ensuring that all children who are victims or witnesses of violence have prompt access to information about remedies to ensure their recovery and reintegration, and child-friendly and multisectoral remedies and comprehensive support, including in a Barnahus, with the aim of preventing the secondary victimization of those children” (CRC/C/SWE/CO/6-7, 26 c-e).

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att:

- ett lagstiftat krav på tillgång till Barnahus av god kvalitet över hela landet införs.
- en statlig utredning tillsätts för att ta fram en ny lagstiftning för Sveriges Barnahus samt kriterier för landets Barnahus
- en statlig utredning som ser över sekretess och möjlighet till gemensam dokumentation i Barnahus tillsätts.
- modellen Det fjärde rummet och slutsatserna från projektet tas till vara i utarbetandet av nya kriterier för landets Barnahus.

15.4.1 Barn ska få individanpassad information under brottmålsprocessen och ges goda förutsättningar att komma till tals och få sina åsikter beaktade

Förslag: I 13 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) införs ett krav på att målsägande som är under 18 år ska få individanpassad information under förundersökningens gång och vid dess avslut. Den som ger informationen ska så långt det är möjligt försäkra sig om att barnet har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen. Barnet ska därtill ges goda förutsättningar att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

– I 3 § lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn och 3 § lagen (1988:609) om målsägandebiträde införs ett krav på att barn som är målsägande ska få anpassad information om förundersökningen och om utgången av förundersökning och eventuell rättegång av sitt juridiska biträde.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset noterar genomgående i förhållande till förslagen om information till barn att olika skrivningar används. Stiftelsen Allmänna Barnhuset föredrar den formulering som framgår av förevarande förslag. Det är enligt Stiftelsen Allmänna Barnhusets mening viktigt att inte enbart informera utan även ge barnet möjligheter att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet.

15.4.2

Förslag: Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket ges i uppdrag att i samarbete med Barnombudsmannen genomföra utbildningsinsatser avseende fördjupad kunskap om att vara barn och våldsutsatt och barnets rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter som riktar sig mot rättsväsendets aktörer och biträdande jurister/advokater.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag:

– Polismyndigheten ges i uppdrag att utvärdera förhörsmetoden vid barnförhör och dess tillämpning. Inom ramen för uppdraget ska myndigheten undersöka möjligheten att modifiera och vidareutveckla förhörsmetoden utifrån evidens inom vissa utpekade områden som vid internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn, brott i unga partnerrelationer samt vid förhör av små barn och barn med funktionsnedsättning. Ett särskilt fokus bör läggas på att utreda de hinder som finns för barn som kommunicerar på alternativa sätt till exempel via tolk och alternativt kompletterande kommunikation. Uppdraget ska genomföras i samråd med Åklagarmyndigheten.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget men anser att en extern aktör ges i uppdrag att utvärdera förhörsmetoden.

Förslag:

– Polismyndigheten ges i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för landets barnförhørsledare och på barnförhørsledarutbildningen om barnförhör vid internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn, brott i unga partnerrelationer samt förhör med små barn och barn med funktionsnedsättning. Sistnämnda del i uppdraget ska genomföras i samråd med Myndigheten för delaktighet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: I 18 § förundersökningskungörelsen (1947:948) ändras nuvarande lydelse genom att det införs ett krav på att förhör med någon som är under 18 år ska i stället för bör hållas av en person med särskild kompetens för uppgiften. Undantag får endast göras om barnförhöret är brådskande och det inte finns någon förhørsledare med särskild kompetens tillgänglig.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: Återrapporteringskrav ställs till Polismyndigheten avseende statistik om hur många poliser som är utbildade i barnförhör och som saknar utbildning i barnförhör respektive civilanställda som är utbildade i barnförhör och som saknar utbildning i barnförhör, som håller barnförhör.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: I 5 § lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn och i 4 § lagen (1988:609) om målsägandebiträde införs ett förstärkt kunskapskrav avseende särskilt förvärvade kunskaper och erfarenheter om våldsutsatthet och barnets rättigheter.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

15.4.3 Brottmålsprocessen ska vara så kort som möjligt utan att inskränka rättssäkerheten

Förslag:

– Polismyndigheten ges i uppdrag att i samarbete med Åklagarmyndigheten kartlägga vilka hinder för skyndsamtet som finns och vilka åtgärder som krävs för att skyndsamtetskravet enligt 2 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) ska kunna upprätthållas på de båda myndigheterna. Kartläggningen ska även innefatta förslag på åtgärder för att nå Åklagarmyndighetens riktvärde att inom 14 dagar från anmälan hålla det första barnförhöret i ärenden om våld i nära relation och sexualbrott.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag:

– Återrapporteringskrav ställs till Polismyndigheten att redogöra för vilka åtgärder myndigheten avser att vidta för att säkerställa tillräckligt antal utbildade barnförhørsledare för att möta behovet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: En utredning bör tillsättas avseende införande av tidsfrist för domstolen i brottmål när målsäganden är ett barn.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

15.4.4 Barn ska erbjudas stöd under och efter brottmålsprocessen

Bedömning: Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter har bland annat i uppdrag att analysera och redovisa för- och nackdelar med att staten bidrar till att etablera funktioner i form av barnombud inom civilsamhällesorganisationer med uppgift att ge stöd till barn i kontakten med domstolar och förvaltningsmyndigheter. Det tänkta barnombudet ska komplettera det stöd som andra aktörer ger barn men innebörden av funktionen ska inte vara att rättsligt företräda barnet i enskilda ärenden. För det fall ovan nämnda utredning föreslår att det ska inrättas barnombud är det vår uppfattning att det bör övervägas lämplighet och möjlighet till inrättande av barnombud även för våldsutsatta barn som är målsägande i brottmålsprocessen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen men vill betona att barnombud inte kan ersätta stöd från offentliga myndigheter. Det är bra att möjligheten till barnombud finns i situationer då offentliga aktörer brister, de kan i viss mån kompensera och en viktig funktion för barnombuden är att fungera som en brygga till offentliga myndigheter och att påtala vilka rättigheter barn har när dessa inte tillgodoses.

Bedömning: Vi instämmer i det förslag som lagts av Utredningen om barn som misstänks för brott att målsägandens rätt till ett målsägandebiträde enligt lagen (1988:609) om målsägandebiträde respektive till en särskild företrädare för barn enligt lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn ska gälla även vid utredningar enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

15.4.5 Samverkan måste ske med barnets behov i fokus – barnhusverksamheter ska finnas i hela Sverige och utvecklas

Förslag: Förundersökningskungörelsen (1947:948) kompletteras med förtydligande om att förhör av någon under 18 år, som genomförs med anledning av misstanke om att barnet utsatts för våld, ska genomföras på ett särskilt hänsynsfullt sätt med beaktande av barnets individuella situation och behov. Vid planering och beslut om den miljö där förhöret ska genomföras ska särskilt beaktas barnets behov av trygghet och andra omständigheter av betydelse för att minska olägenheter för barnet. Barnets behov av särskilt stöd före, under och efter förhöret ska tillgodoses. Kompletteringen införs i 17 § förundersökningskungörelsen (1947:948) och ska träda i kraft den 1 januari 2024.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: Socialtjänstlagen (2001:453) kompletteras med förtydligande att socialnämnden särskilt ska beakta att barn som deltar i en brottsutredning som genomförs med anledning av misstanke om att barnet utsatts för våld, kan ha särskilt behov av stöd i samband med sådan medverkan. Kompletteringen införs i 5 kap. 11 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453), vilken handlar om socialnämndens ansvar att ge stöd och hjälp till barn som utsatts för brott. Den föreslagna regleringen ska träda i kraft den 1 januari 2024.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: Ansvaret för samverkan kring barn som deltar i en brottsutredning med anledning av misstanke om utsatthet för våld tydliggörs i polislagen (1984:387), förordningen (2015:743) med instruktion för Åklagarmyndigheten, socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). I respektive författning tydliggörs även syftet med samverkan.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget i så måtto att det syftar till att utöka samverkan mellan olika myndigheter, kommuner och regioner vilket i sig är positivt. För oss är det emellertid helt nödvändigt att Barnahus skrivs in i lagen. Barnahus är den tydligaste och för barnets rätt till skydd och stöd bästa formen för samverkan och måste därför nämnas lagtext.

Barnhuset föreslår att en utredning tillsätts för att ta fram ett förslag på hur en Barnahuslag kan utformas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hänvisar i denna del till punkt 15.4. nedan och till det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU 2022:70, sid 967-974).

Förslag: Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen ges i uppdrag att gemensamt lämna förslag till regeringen på hur styrningen av samverkan kring barn som misstänks ha utsatts för våldsbrott bör utvecklas ytterligare, genom exempelvis bindande reglering eller revidering av nuvarande riktlinjer. I uppdraget ska för- och nackdelar med de olika alternativen redovisas, samt förslag lämnas avseende utformningen av det alternativ som förespråkas. Utgångspunkten för uppdraget ska vara det ovan beskrivna ramverket för samverkan mellan parterna. Uppdraget ska utföras i samråd med Brottofffermyndigheten, Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum), Barnombudsmannen och Myndigheten för delaktighet. De utförande myndigheterna ska tillvarata Stiftelsen Allmänna Barnhusets kunskaper om, och arbete mot, våld mot barn i Sverige.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget i så måtto att det syftar till att utöka samverkan mellan olika myndigheter, kommuner och regioner vilket i sig är positivt. För oss är det emellertid helt nödvändigt att Barnahus skrivs in i lagen. Barnahus är den tydligaste och för barnets rätt till skydd och stöd bästa formen för samverkan och måste därför nämnas lagtext.

Barnhuset föreslår att en utredning tillsätts för att ta fram ett förslag på hur en Barnahuslag kan utformas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hänvisar i denna del till punkt 15.4. nedan och till det

särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU 2022:70, sid 967-974).

Förslag: Anpassade lokaler för samverkan kring, och förhör med, barn som deltar i en brottsutredning med anledning av misstanke om utsatthet för våld (barnahus) ska säkerställas genom statlig finansiering. Regeringen låter utreda hur detta lämpligen bör administreras.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget i så måtto att det syftar till att utöka samverkan mellan olika myndigheter, kommuner och regioner vilket i sig är positivt. För oss är det emellertid helt nödvändigt att Barnahus skrivs in i lagen. Barnahus är den tydligaste och för barnets rätt till skydd och stöd bästa formen för samverkan och måste därför nämnas lagtext.

Barnhuset föreslår att en utredning tillsätts för att ta fram ett förslag på hur en Barnahuslag kan utformas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hänvisar i denna del till punkt 15.4. nedan och till det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU 2022:70, sid 967-974).

Förslag: Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att nationellt samordna, ge stöd samt följa utvecklingen kopplat till samverkan avseende barn som deltar i en brottsutredning med anledning av misstanke om utsatthet för våld. Uppdraget skrivs in i myndighetens instruktion.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Förslag: Senast om fem år ska utvecklingen avseende aktörernas samverkan kring barn som deltar i en brottmålsprocess med anledning av misstanke om utsatthet för våld följas upp och analyseras (utredningens förslag enligt avsnitt 15.4.5). Syftet med uppföljningen ska bland annat vara att identifiera eventuella brister i samverkan och/eller brister i förutsättningarna för samverkan som leder till, eller riskerar att leda till, att våldsutsatta barns rättigheter inte tillgodoses i den aktuella situationen. I uppföljningen bör även ingå att mot bakgrund av resultaten lämna förslag på hur den fortsatta styrningen av arbetet på området kan utvecklas. I uppföljningen ska barns åsikter inhämtas och beaktas. I arbetet bör även inhämtas synpunkter och erfarenheter från myndigheter och andra aktörer som är verksamma inom området. Brottsoffermyndigheten föreslås få i uppdrag att genomföra uppföljningen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget i så måtto att det syftar till att utöka samverkan mellan olika myndigheter, kommuner och regioner vilket i sig är positivt. För oss är det emellertid helt nödvändigt att Barnahus skrivs in i lagen. Barnahus är den tydligaste och för barnets rätt till skydd och stöd bästa formen för samverkan och måste därför nämnas lagtext.

Barnhuset föreslår att en utredning tillsätts för att ta fram ett förslag på hur en Barnahuslag kan utformas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset hänvisar i denna del till punkt 15.4. nedan och till det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU 2022:70, sid 967-974).

15.5 Kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas

Förslag: Att följande insatsområden ska prioriteras inom mål 5:

15.5.1. Barn ska ha en självklar roll inom kunskapsutvecklingen.

Stärkt kunskapsutveckling genom att ta tillvara barns synpunkter

Förslag:

– Folkhälsomyndigheten får ansvar för att initiera, genomföra och samordna ett utvecklingsarbete som syftar till att barns synpunkter och erfarenheter relaterat till våld och våldsutsatthet ska tillvaratas i högre utsträckning, exempelvis genom olika typer av brukarundersökningar.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det är viktigt att ta tillvara barns synpunkter på individ- och gruppnivå.

Förslag:

– Folkhälsomyndigheten får ansvar för att samordna genomförandet av nationella undersökningar som riktar sig till barn med frågor om våld och våldsutsatthet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstryker emellertid att Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att samordna genomförandet av vissa nationella undersökningar. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att stiftelsen fortsatt ska vara ansvarig för att genomföra tre nationella prevalensstudier två kring våld mot barn (elevstudie och föräldrastudie) och en kring sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställer sig bakom det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU2022:70, sid 953-966). Se vidare punkt 15.5.2.

Förslag:

– Etikprövningsmyndigheten får i uppdrag att se över behov och hinder avseende undersökningar som baseras på uppgifter från barn samt ta fram förslag på kriterier som ökar förutsättningarna för barn att delta i forskning.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget, då ett stort hinder vid forskning på barn under 15 år är att föräldrars samtycke krävs. Detta innebär att yngre barn sällan inkluderas i forskning som rör våld. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det är viktigt att Etikprövningsmyndigheten också ser över hur forskningspersonsinformation kan anpassas till barn.

15.5.2. Uppföljningen av våld som drabbar barn ska förbättras.

Våld som drabbar barn ska följas upp regelbundet

Förslag: Våld mot barn i Sverige ska följas upp genom en nationell prevalensundersökning som genomförs vart femte år. Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att ansvara för genomförandet och uppdraget ska skrivas in i Folkhälsomyndighetens instruktion. För att tillgodose behov av stabilitet och kontinuitet ska tidigare genomförda och motsvarande undersökningar av Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Karlstad universitet beaktas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser positivt på att Våld mot barn fortsättningsvis ska följas upp genom en nationell prevalensundersökning vart femte år. Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstyrker förslaget att Folkhälsomyndigheten får uppdraget att ansvara för genomförandet och uppdraget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kan se flera risker med att inte ges i uppdrag att tillsammans med forskare fortsätta att utveckla de nationella elevundersökningarna kring våld mot barn och sexuella övergrepp. Sverige kommer att avbryta ett mycket framgångsrikt samarbete mellan Stiftelsen Allmänna Barnhuset, beslutsfattare, praktiker och forskarvärlden. En stor gemensam kunskaps- och erfarenhetsbas riskerar att gå om intet. Studierna som har genomförts har inte endast gett kunskap om förekomsten av olika former av våld och utvecklingen över tid utan har också ökat kunskapen om de främsta riskfaktorerna för våld mot barn och sexuella övergrepp, hur många barn som avslöjar våldet och till vilka professioner, samt information om vilket stöd barnen upplever att de fått. Denna kunskap har gett förutsättningar att uppdatera såväl förebyggande som stödjande åtgärder för barn, ungdomar, föräldrar och professionen. Forskningsresultaten har använts för information och undervisning vid landets högskolor och universitet samt har genom populärvetenskapliga versioner och filmer spridits till beslutsfattare och praktiker inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, utbildnings- och rättsväsendet. Förslaget att Folkhälsomyndigheten ska ansvara för en återkommande kartläggning innebär att kontinuiteten i de nationella kartläggningarna om våld mot barn och sexuella övergrepp upphör och genomslaget gentemot beslutsfattare, praktiker och forskarsamhället riskerar att minska. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställer sig bakom det särskilda yttrande som Cecilia Sjölander och Carl Göran Svedin lämnat till utredningen och de förslag som framförs där (SOU2022:70, sid 953-966).

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser därmed att vi fortsatt ska vara ansvariga för att genomföra tre nationella prevalensstudier, två kring våld mot barn (elevstudie och föräldrastudie) och en kring sexuell exploatering och sexuella övergrepp. För att säkerställa stabilitet och långsiktighet föreslår Stiftelsen Allmänna Barnhuset en särskild överenskommelse där stiftelsen allmänna Barnhuset tar emot riktade regeringsmedel och tar ansvar för att genomföra de tre nationella prevalensstudierna vart femte år.

Våld mot barn ska synliggöras i den officiella statistiken

Förslag:

– Regeringen ser över möjligheterna att låta våld mot barn utgöra ett eget ämnesområde inom den officiella statistiken, samt utser lämpliga myndigheter med särskilt ansvar för att relevant statistik inom området tas fram, så kallade statistikansvariga myndigheter.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

– Regeringen gör nödvändiga kompletteringar i bilagan till förordningen (2001:100) om den officiella statistiken för att säkerställa att samtliga diskrimineringsgrunder inkluderas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Möjliggöra nationell uppföljning av primärvårdens och socialtjänstens arbete

Bedömning: En utvidgad datainsamling inom vård och omsorg kan öka förutsättningarna för att följa utvecklingen inom området våld mot barn. Regeringen bör därmed gå vidare med de förslag som har lämnats av bland andra Socialstyrelsen i syfte att öka möjligheten för behövlig datainsamling. Vidare bör möjligheten att utvidga insamlingen av data från ytterligare verksamheter, exempelvis ungdomsmottagningar, ses över och hur en sådan utvidgning kan komma att ske med beaktande av skydd för den personliga integriteten.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det är särskilt viktigt att det finns verktyg för systematisk uppföljning inom den sociala barn- och ungdomsvården där typer av våld som identifieras i barnvårdsutredningar framgår, hur dessa bedöms och i vilken utsträckning insatser beviljas.

Terminologin inom området våld mot barn behöver ensas

Förslag: Socialstyrelsen ges i uppdrag att, i samverkan med andra statistikansvariga myndigheter, kartlägga förutsättningar och föreslå åtgärder för att skapa ett system där terminologin som används vid registrering och benämning av företeelser, behov/symptom och insatser med koppling till området våld mot barn blir enhetlig

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget och ser att det är viktigt att Socialstyrelsen samverkar med andra myndigheter (utöver statistikansvariga) och aktörer med kunskap i området. Det är också viktigt att barnets perspektiv tas i beaktning.

15.5.3. Tillgången till kunskap ska öka

Utökade medel till forskning om barn och våld

Förslag: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) får i uppdrag att, i samverkan med andra relevanta forskningsfinansiärer och aktörer, stärka forskningen inom området våld mot barn, med särskilt fokus på praktiktäna forskning samt implementeringsforskning. Anslaget till Forte bör ökas med 50 miljoner kronor per år för detta syfte.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker beloppet, men anser att det är viktigt att forskning om våld mot barn blir en egen särskild satsning istället för att ingå i de redan befintliga satsningarna gällande ”Forskning om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld” och ”Forskning om prevention och folkhälsa”. Det finns annars en risk med att medlen inte specifikt tillfaller forskning om våld mot barn.

Statsbidrag till stöd för praktiktäna forskning, metodutveckling eller implementering

Förslag: Medel bör avsättas i syfte att stimulera praktiktäna forskning och metodutveckling inom främjande och förebyggande arbete mot våld mot barn, samt implementeringen av dessa metoder. Statsbidraget bör omfatta 50 miljoner kronor per år till Folkhälsomyndigheten att fördela.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget och är positiva till att medlen även omfattar implementering av metoder och arbetssätt som många gånger brister. Stiftelsen Allmänna Barnhuset är också positiva till att statsbidragen inte blir årsstyrda utan har en långsiktig tilldelning.

15.5.4. Stärkt implementering av tillgänglig kunskap

Fler aktörer bör ingå i Rådet för styrning med kunskap

Förslag: Regeringen ser över möjligheten att låta Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum) och Jämställdhetsmyndigheten ingå i Rådet för styrning med kunskap i enlighet med Förordning (2015:155) om statlig styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Undersöka förutsättningarna för examensmål rörande våld mot barn

Förslag: Universitetskanslersämbetet ges i uppdrag att undersöka förutsättningarna för införande av nya examensmål avseende våld mot barn i examen för professioner inom förskola och skola, socionomexamen, samt examina för yrken inom hälso- och sjukvård och juridik. I uppdraget ingår att lämna förslag på vilken utformning som det nya examensmålet i sådant fall bör ha. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Barnombudsmannen och Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum) samt med, för respektive examina, relevanta sektorsmyndigheter.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att nya examensmål avseende våld mot barn ska ingå i examen för professioner inom förskola och skola, socionomexamen, samt examina för yrken inom hälso- och sjukvård och juridik.

Tillgängliggöra samlad information om kunskapsbaserade metoder

Förslag: Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum) ges i uppdrag att undersöka behovet av, samt förutsättningarna för att skapa och förvalta, en sökbar databas över beprövade metoder och program i syfte att motverka våld samt tillgodose barns rätt till skydd och stöd, ett så kallat clearinghouse. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Socialstyrelsen och andra berörda sektorsmyndigheter.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Stöd till professionen för att motverka våld som utövas av barn

Bedömning: Det arbete som pågår inom Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum) avseende kunskapsutveckling och utbildningsinsatser riktat till yrkespersoner i arbetet med barn som har ett sexuellt problematiskt beteende, bör ges möjlighet att fortsätta samt tillräckliga resurser behöver avsättas för vidare implementering.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen.

Förslag: Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum) ges i uppdrag att i samverkan med Socialstyrelsen, undersöka behovet av, och förutsättningarna för, att tillhandahålla ett utökat stöd till berörda professioner och verksamheter genom en stödfunktion för frågor som rör barn som utövar våld med särskilt fokus på barn med ett sexuellt problematiskt beteende.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Ärendet har beretts av Amanda Nyberg, Emma Andersson, Carolina Jernbro, Maj Fagerlund och Åsa Landberg.

Stockholm 2023-08-24

Anne-Marie Brodén
Ordförande

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare